

velmi častá situace. Doposud neměli tito vězni žádný judikát, kterým by svůj návrh mohli podpořit, a ve vstřícný postoj soudů nemohli příliš doufat. Po vydání popsanych nálezů Ústavního soudu mohou očekávat, že soudy budou rozhodovat o styku s přihlédnutím k vyjádřeným názorům Ústavního soudu, a tedy že takové návrhy nebudou automaticky

zamítat s argumentem, že styk dítěte s rodičem ve vězení není v zájmu dítěte, bez jakéhokoliv dalšího odůvodnění. Lze tedy doufat, že tato judikatura Ústavního soudu bude znamenat pozitivní obrát v rozhodování opatrovnických soudů a v jejich přístupu k problematice práv vězněných rodičů a jejich dětí.

Možnost přezkumu nepřiměřenosti rozhodčích doložek ve smyslu směrnice Rady č. 93/13/EHS v rámci řízení o výkonu rozhodčího nálezu v České republice

PETR FABIAN*

Possible Review of the Unfairness of Arbitration Clauses within the Meaning of Council Directive 93/13/EEC in Proceedings Concerning the Enforcement of an Arbitration Award in the Czech Republic

Summary: Council Directive 93/13/EEC and the associated case law of the Court of Justice of the European Union state that it should be possible to review unfairness, in the sense of Article 3 (1) of the Directive, of arbitration clauses ex officio even during the enforcement of the arbitration award. The topic of this article is whether the legal order of the Czech Republic allows such review and whether the aims of Council Directive 93/13/EEC as to the possibility of this review have been achieved in the Czech Republic. The conclusion is that full transposition of the Directive as to the review of the unfairness of arbitration clauses during the enforcement of an arbitration award has not been achieved and sufficient review is not possible. This issue is still topical despite the prohibition of arbitration clauses in consumer contracts under the current legislation, considering the continuous enforcement of arbitration awards based on arbitration clauses under the previous legislation.

Keywords: unfairness, arbitration, clause, enforcement

Každý členský stát Evropské unie má povinnost dosáhnout výsledku stanoveného směrnicí, přičemž volba formy a prostředků se ponechává vnitrostátním orgánům.¹ Členský stát je tudíž povinen zajistit nejen její řádnou transpozici, ale také její implementaci, tj. vymahatelnost a dodržování.² Transpoziční opatření musí odrážet obsah směrnice a odchýlit se od něj lze pouze v případě, že to směrnice připouští.³

Podle čl. 3 odst. 1 směrnice Rady č. 93/13/EHS je smluvní podmínka, která nebyla individuálně sjednána, považována za nepřiměřenou, jestliže v rozporu s požadavkem přiměřenosti způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele.

Z dikce tohoto ustanovení tudíž vyplývá, že za takovou podmínku může být považována

* Autor působí jako externí doktorand na katedře evropského práva PF UK. E-mail: petr.fabian@post.cz.

¹ Čl. 288 Smlouvy o fungování Evropské unie.

² KRÁL, R. *Směrnice EU z pohledu jejich transpozice a vnitrostátních účinků*. Praha 2014, str. 9–10; KRÁL, R. *Transpozice a implementace směrnice ES – Úvod do problematiky. Směrnice ES v oblasti životního prostředí a české správní soudnictví*. In: *Sborník z diskuzního a vzdělávacího fóra uskutečněného 1. 11. 2005 v Brně*, 2006, str. 10–11.

³ SVOBODA, P. *Úvod do evropského práva*. 3. vyd. Praha 2010, str. 92.

i rozhodčí doložka uzavřená mezi podnikatelem a spotřebitelem. Následkem použití takového nepřiměřené podmínky by mělo být, že tato není pro spotřebitele závazná. K nepřiměřenosti podmínky přitom musí orgán členského státu přihlížet *ex officio* a spotřebitel nemusí sám její neplatnost namítat.⁴ Na druhou stranu se nejedná o ustanovení nicotné a spotřebitel má možnost rozhodnout se, zda se takovouto klauzulí cítí vázán, či nikoliv.⁵

Směrnice Rady č. 93/13/EHS dále informativně⁶ v bodu 1 písm. g) své přílohy uvádí, že za nepřiměřenou podmínku ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice Rady č. 93/13/EHS lze považovat podmínku, jejímž cílem nebo následkem je zbavení spotřebitele práva podat žalobu nebo použít jiný opravný prostředek, zejména požadovat na spotřebiteli, aby předkládal spory výlučně rozhodčímu soudu, na který se nevztahují ustanovení právních předpisů, nebo bránění uplatnění tohoto práva, nepřiměřené omezování důkazů, které má spotřebitel k dispozici, nebo ukládání důkazního břemene, které by podle použitelných právních předpisů mělo příslušet druhé smluvní straně, spotřebiteli.

Obecně platí, že jestliže se na přílohu odkazuje v těle směrnice, je příloha pro členské státy závazná. V tomto případě se však přesto jedná pouze o tzv. šedou listinu, což znamená, že záleží pouze na národních soudech, zda podmínky obsažené v příloze směrnice budou za určitých okolností považovány za nepřiměřené, či nikoliv.⁷

Soudní dvůr EU se otázkou nepřiměřenosti rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách zabýval například v rozsudku *Mostaza Claro*⁸, v němž dovodil, že v případě, že vnitrostátní soud podle svých procesních vnitrostátních pravidel musí vyhovět návrhu na zrušení rozhodčího nálezu z důvodu nedodržení vnitrostátních kogentních pravidel, musí taktéž vyhovět návrhu na zrušení rozhodčího nálezu z důvodu nedodržení pravidel Evropského společenství. Konkrétně v tomto případě Soudní dvůr EU uvedl, že soud musí k nepřiměřené doložce ve smyslu § 3 odst. 1 směrnice Rady č. 93/13/EHS

přihlédnout v řízení o zrušení rozhodčího nálezu, i když spotřebitel námitku neplatnosti rozhodčí doložky neuplatnil v rámci rozhodčího řízení.

Soudní dvůr EU se dále v rozhodnutí *Asturcom*⁹ zabýval otázkou, zda lze v rámci řízení o výkonu rozhodnutí (resp. v českých podmínkách i v řízení exekučním) zkoumat rozhodčí doložky z hlediska jejich nepřiměřenosti. V tomto případě proto porovnával zásadu *rei iudicatae* a požadavek právní jistoty s požadavkem na splnění cílů směrnice Rady č. 93/13/EHS a dospěl k závěru, že rozhodnutí by po vyčerpání opravných prostředků neměla být zpochybněna, nicméně s ohledem na kogentní povahu čl. 6 směrnice Rady č. 93/13/EHS musí soud i v této fázi za určitých okolností podle svých vnitrostátních pravidel posoudit nepřiměřenost rozhodčí doložky.

Tato vnitrostátní pravidla lze rozdělit na pravidla hmotněprávní, resp. posouzení obsahu rozhodčí doložky, zda není v rozporu s hmotným právem, a pravidla procesní, která umožňují soudní hmotněprávní přezkum rozhodčích doložek.

Procesní pravidla posouzení nepřiměřenosti rozhodčích doložek přitom prošla v důsledku pokusů zákonodárce o efektivní transpozici směrnice Rady č. 93/13/EHS¹⁰ do právního řádu České republiky podstatnými změnami. Tyto změny vyústily v praxi do nejasností ohledně možnosti přezkumu rozhodčích doložek z hlediska nepřiměřenosti v exekučním řízení. Tento článek se proto zabývá otázkou, jaká jsou tato vnitrostátní procesní pravidla v řízení o výkonu rozhodčího nálezu v poměrech České republiky, zda umožňují dosažení cílů směrnice Rady č. 93/13/EHS z hlediska přezkumu nepřiměřenosti rozhodčích doložek v řízení o výkonu rozhodčích nálezu a zda a kdy je ve své podstatě tento přezkum v rámci řízení o výkonu rozhodčího nálezu možný.

Přestože byla možnost rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách novelou provedenou zák. č. 258/2016 Sb. zcela vyloučena, jsou tyto otázky s ohledem na povahu

⁴ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 27. 6. 2000, sp. zn. C-240/98 *Océano Grupo Editorial SA v Roció Murciano Quintero* a C-241/98 *Salvat Editores SA v José M. Sánchez Alcón Prades a ostatní*, rozsudek Soudního dvora EU ze dne 4. 6. 2009, sp. zn. C-243/08 *Pannon GSM Zrt. v Erzsébet Sustikné Györfi*.

⁵ Research Group on the Existing EC Private Law (Aquis Group). *Contract I. Pre-contractual Obligations, Conclusion of Contract, Unfair Terms*. Sellier 2007, str. 251.

⁶ Čl. 3 odst. 3 směrnice Rady č. 93/13/EHS, rozsudek Soudního dvora ze dne 7. 5. 2002, sp. zn. C-478/99 *Commission of the European Communities v Kingdom of Sweden*, rozsudek Soudního dvora EU ze dne 14. 3. 2013, sp. zn. C-415/11 *Mohamed Aziz v Caixa d'Estalvis de Catalunya, Tarragona i Manresa (Catalunyacaixa)*.

⁷ Research Group on the Existing EC Private Law (Aquis Group), c. d., str. 249; PELIKÁNOVÁ, I. České právo, Evropa a rozhodčí doložky. *Bulletin advokacie*, 2011, č. 10, str. 19; BÉLOHLÁVEK, A. J. *Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení*. Praha 2012, str. 82–83.

⁸ Rozhodnutí Soudního dvora EU ze dne 28. 10. 2006, sp. zn. C-168/05 *Elisa María Mostaza Claro v Centro Móvil Milenium SL*.

⁹ Rozhodnutí Soudního dvora EU ze dne 6. 10. 2009, sp. zn. C-40/08 *Asturcom Telecomunicaciones SL v Cristina Rodríguez Nogueira*.

¹⁰ Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. 4. 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách.

a trvání exekučního řízení stále aktuální, neboť v exekučním řízení jsou doposud vykonávány rozhodčí nálezy, které byly vydávány na základě rozhodčích doložek uzavřených za minulé právní úpravy, která jejich inkorporaci do spotřebitelských smluv umožňovala.

Řízení o výkonu rozhodnutí a přezkum nepřiměřenosti rozhodčí doložky

Ustanovení čl. 3 odst. 1 směrnice Rady č. 93/13/EHS bylo transponováno do českého právního řádu v ustanovení § 56 odst. 1 zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, (dále jen „SOZ“), které obsahuje generální definici nepřiměřených podmínek ve spotřebitelských smlouvách, a v ustanovení § 55 odst. 2 SOZ, které stanoví jejich neplatnost. V novém občanském zákoníku [tj. v zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, (dále jen „NOZ“)] je ustanovení § 3 odst. 1 směrnice Rady č. 93/13/EHS transponováno do § 1813 věta první NOZ. Ustanovení bodu 1 přílohy g) směrnice Rady č. 93/13/EHS pak bylo transponováno v ustanovení § 1814 písm. j) NOZ.

Ze specifické povahy řízení o výkonu rozhodnutí (exekučního řízení) v České republice vyplývá zásada, podle níž exekuční soud není oprávněn přezkoumávat věcnou správnost exekučního titulu, neboť exekuční řízení je ze své podstaty určeno pouze pro faktický výkon rozhodnutí, nikoli pro autoritativní nalézání práva.¹¹ Exekuční soud by se tak obecně neměl zabývat ani obsahem a platností rozhodčí doložky.

Zásada zákazu věcného přezkumu exekučního titulu ovšem byla v minulosti několikrát prolomena¹² a do budoucna nelze vyloučit rozšiřování takovýchto výjimek. Tak tomu je podle mého názoru i v případě tzv. netransparentních rozhodčích doložek. Původně totiž judikatura dovozovala, že lze v rámci exekučního řízení zkoumat pouze existenci rozhodčí doložky, a nikoli její platnost.¹³ Následně se ovšem soudy od této judikatury odklonily, dovodily možnost zkoumání platnosti rozhodčí doložky stran její transparentnosti (způsobu určení rozhodce) a dospěly k závěru, že rozhodčí doložka ve spotřebitelské

smlouvě, která určuje rozhodce odkazem na seznam rozhodců vedený u subjektu, který není stálým rozhodčím soudem ve smyslu § 13 zák. č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, (dále jen „RŘ“), je netransparentní, a tudíž absolutně neplatná. Výsledek rozhodování rozhodce opírající se o takovou doložku proto nemůže požívat právní ochrany.¹⁴ Byla tak zavedena možnost přezkumu platnosti rozhodčí doložky z hlediska její transparentnosti, resp. z hlediska způsobu určení rozhodce.

Domnívám se ovšem, že rozšiřování možnosti přezkumu platnosti rozhodčích doložek v rámci exekučního řízení pouze prostřednictvím výkladu a bez konkrétní zákonné úpravy není žádoucí, a to nejen z důvodu právní jistoty. K nápravě vadných či nezákonných rozhodčích nálezů má podle mého názoru sloužit především nalézací řízení o zrušení rozhodčího nálezu, a nikoli řízení o jeho výkonu. V případě, že by exekuční soud měl vždy z úřední povinnosti zkoumat platnost rozhodčího nálezu z hlediska důvodu jeho zrušení ve smyslu § 31 písm. b) RŘ, ztrácela by úprava nalézacího řízení o zrušení rozhodčího nálezu částečně svůj smysl. Exekuční řízení má také sloužit zejména k efektivnímu a rychlému výkonu rozhodnutí, a není zde proto prostor na rozsáhlejší zjišťování právního a skutkového stavu jako v případě řízení nalézacího.

Výše uvedené rozhodnutí *Asturcom* ve svém výroku výslovně uvedlo, že směrnice Rady č. 93/13/EHS „musí být vykládána v tom smyslu, že vnitrostátní soud, který rozhoduje o návrhu na nucený výkon pravomocného rozhodčího nálezu vydaného bez účasti spotřebitele, musí, pokud má za tímto účelem k dispozici nezbytné informace o právním a skutkovém stavu, i bez návrhu posoudit nepřiměřenost rozhodčí doložky obsažené ve smlouvě uzavřené prodávajícím nebo poskytovatelem se spotřebitelem, je-li podle vnitrostátních procesních pravidel možné provést takové posouzení v rámci obdobných řízení na základě vnitrostátního práva. Jde-li o nepřiměřenou doložku, přísluší tomuto soudu vyvodit veškeré důsledky, které z toho vyplývají podle vnitrostátního práva, aby se ujistil,

¹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 7. 2008, sp. zn. 20 Cdo 1940/2008, usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 6. 2009, sp. zn. 20 Cdo 3907/2007, usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3712/2012, usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. 21 Cdo 3126/2014.

¹² Např. usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 1. 2012, sp. zn. I. ÚS 199/11, usnesení Ústavního soudu ze dne 11. 12. 2014, sp. zn. III. ÚS 4084/12, usnesení Ústavního soudu ze dne 10. 1. 2018, sp. zn. II. ÚS 502/2017.

¹³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 10. 2008, sp. zn. 20 Cdo 2857/2006, usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 8. 2010, sp. zn. 20 Cdo 3284/2008.

¹⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 27. 9. 2012, sp. zn. III. ÚS 1624/12, nález Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2011, sp. zn. II. ÚS 2164/10, usnesení Ústavního soudu ze dne 5. 10. 2011, sp. zn. II. ÚS 3057/10, usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 7. 2013, sp. zn. 31 Cdo 958/2012, usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010, usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 9. 2015, sp. zn. 26 Cdo 3210/2015.

že tento spotřebitel nebude uvedenou doložkou vázán“.

Právní věta tohoto rozhodnutí povinnost zkoumat rozhodčí doložku z hlediska nepřiměřenosti bez návrhu spojuje s návrhem na výkon rozhodčího nálezu bez účasti spotřebitele. Je otázkou, zda by se toto rozhodnutí tudíž nemělo vztahovat pouze na tento typ rozhodčího nálezu, na druhou stranu z jeho odůvodnění Soudním dvorem EU neplyne, že by se měla rozhodčí doložka přezkoumávat pouze v těchto případech.

Dále je otázkou, co se konkrétně myslí nezbytnými informacemi o právním a skutkovém stavu, které soud musí mít k dispozici, aby mohl i bez návrhu přihlídnout k nepřiměřenosti rozhodčí doložky. Odůvodnění rozsudku *Asturcom* zde odkazuje na rozsudek ve věci *Pannon*¹⁵, který ovšem podrobnější vysvětlení této definice neobsahuje. V první řadě se domnívám, že soud k tomu, aby měl nezbytné informace o stavu právním, potřebuje především informace o stavu skutkovém, na který má právě právní normy v souladu se zásadou *iura novit curia* aplikovat. S ohledem na znění právní věty rozhodnutí *Asturcom* usuzuji, že v případě, že soud nedospěje k závěru o tom, že rozhodčí doložka sama svým zněním, popřípadě v souladu s čl. 4 odst. 1 směrnice Rady č. 93/13/EHS (ve spojení s povahou zboží a služeb, pro které byla smlouva uzavřena, dobou uzavření smlouvy a ostatními podmínkami smlouvy) nenaplnuje definici nepřiměřené podmínky ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice Rady č. 93/13/EHS, nemůže *ex officio* rozhodčí doložku z hlediska nepřiměřenosti dále přezkoumávat, resp. nemůže například zjišťovat okolnosti uzavření smlouvy (další skutkový stav). Opačný výklad by byl podle mého názoru v rozporu se zásadou efektivity unijního práva. V těchto situacích by měl doplnění skutkového stavu podle mého názoru navrhnout účastník v rámci své obrany proti rozhodčímu nálezu.

V případě, že soud *ex officio* posoudí rozhodčí doložku jako nepřiměřené ujednání ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice Rady č. 93/13/EHS, měl by vyvodit důsledky vyplývající z vnitrostátního práva, aby bylo zajištěno, že spotřebitel touto doložkou nebude vázán. Podle mého mínění ovšem možnost

přezkumu nepřiměřenosti rozhodčí doložky *ex officio* (resp. možnost vyvodit důsledky vyplývající z vnitrostátního práva zajišťující, že spotřebitel nebude rozhodčí doložkou vázán) v rámci řízení o výkonu rozhodčího nálezu nebyla do právního řádu České republiky řádně transponována.

Jak už bylo uvedeno výše, základní obrana proti pravomocnému rozhodčímu nálezu vydanému na základě nepřiměřené rozhodčí doložky existuje v možnosti jeho zrušení pro neplatnou rozhodčí doložku (resp. pro její nepřiměřenost) z důvodu podle § 31 písm. b) RŘ.

Co se postupu v rámci řízení o výkonu rozhodčího nálezu týče, je nejprve nutné si ujasnit, k jakému datu účinnou právní úpravu RŘ je exekuční soud na přezkum rozhodčí doložky [resp. na přezkum možnosti aplikace důvodu zrušení rozhodčího nálezu podle § 31 písm. b) RŘ] povinen aplikovat.

Klíčové pro určení tohoto data je podle mého názoru datum zahájení rozhodčího řízení, v rámci kterého byl vykonávaný rozhodčí nález vydán. V případě procesních předpisů obecně platí, že pokud přechodná ustanovení nestanoví jinak, novelizované znění se aplikuje i na věci zahájené před jeho účinností, které doposud neskončily.¹⁶ Nicméně podle čl. II odst. 1 zák. č. 19/2012 Sb. i čl. IX odst. 1 zák. č. 258/2016 se rozhodčí řízení zahájená přede dnem nabytí účinnosti těchto zákonů dokončí podle dosavadních právních předpisů. Platnost rozhodčí doložky se posuzuje podle zák. č. 216/1994 Sb. ve znění účinném v době uzavření rozhodčí smlouvy.¹⁷ S ohledem na zásadu zákazu retroaktivity je proto vyloučeno, aby byl rozhodčí nález zrušen z důvodu, který v době uzavření rozhodčí smlouvy neexistoval, a zároveň není možné podat návrh na zastavení exekuce z důvodu, který neexistoval v zákoně, kterým se rozhodce při rozhodování o žalobě řídil.¹⁸

Do 1. 4. 2012, kdy byl zák. č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů novelizován zákonem č. 19/2012 Sb., nebyly v zákoně důsledky vyplývající z vnitrostátního práva ve smyslu čl. 6 odst. 1 směrnice Rady č. 93/13/EHS v řízení o výkonu rozhodčího nálezu v případě nepřiměřené rozhodčí doložky dostatečně specifikovány. V tomto období ustanovení § 35 RŘ neobsahovalo

¹⁵ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 4. 6. 2009, sp. zn. C-243/08 *Pannon GSM Zrt. v Erzsébet Sustikné Győrfi*.

¹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 2. 2016, sp. zn. 33 Cdo 913/2014, usnesení Ústavního soudu ze dne 2. 2. 2006, sp. zn. II. ÚS 512/05.

¹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 9. 2015, sp. zn. 26 Cdo 3210/2015; BĚLOHLÁVEK, A. J. – KOVÁŘOVÁ, D. a kol. *Stálé rozhodčí soudy versus rozhodčí řízení ad hoc*. Praha 2017, str. 109.

¹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 2. 2016, sp. zn. 33 Cdo 913/2014, rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 2. 2016, sp. zn. 33 Cdo 2001/2014.

možnost podání návrhu na zastavení výkonu rozhodnutí (exekuce) z důvodu podle § 31 písm. b) RŘ, tj. z důvodu neplatné (nepřiměřené) rozhodčí doložky. Jednalo se tak podle mého názoru s ohledem na rozhodnutí *Asturcom* o nedostatečnou transpozici směrnice Rady č. 93/13/EHS ve vztahu k nepřiměřeným rozhodčím doložkám. Tato skutečnost vyplývá i z důvodové zprávy k zák. č. 19/2012 Sb., která uvádí, že by popsany nedostatek měl být touto novelizací odstraněn.

Je otázkou, zda by se tento nedostatek nedal odstranit pouze v rámci soudního odůvodnění, resp. tím, že by soud v souladu s rozhodnutím *Asturcom* dospěl k závěru, že je nepřiměřená doložka neplatná podle § 55 odst. 2 SOZ nebo § 1813 NOZ, tedy že rozhodce neměl pravomoc ve věci rozhodovat a že by bylo namístež výkon rozhodnutí (exekuci) podle § 269 odst. 1 OSŘ ve spojení s § 268 odst. 1 písm. h) OSŘ zastavit. Domnívám se, že nikoliv. Právní řád České republiky do 31. 3. 2012 (účinnost novely č. 19/2012 Sb.) totiž ve své podstatě za důvod zastavení výkonu rozhodnutí (exekuce) neplatnost rozhodčí doložky pro její nepřiměřenost nepovažoval¹⁹, což vyplývá z taxativní povahy a obsahu ustanovení § 35 odst. 1 RŘ ve znění od 1. 4. 2012 a ze skutečnosti, že teprve novela č. 19/2012 Sb., která již s důvodem zastavení exekuce pro neplatnost rozhodčí doložky počítá, je reakcí na rozhodnutí Soudního dvora EU ve věci *Asturcom* a má ve své podstatě nedostatečnou transpozici směrnice Rady č. 93/13/EHS opravit. Opačný výklad by byl tedy v rozporu se zásadou zákazu věcného nalézacího přezkumu v exekučním řízení a v rozporu se zákazem eurokonformního²⁰ výkladu (v souladu se směrnici) *contra legem*.²¹

Jiná situace nastane v případě, že rozhodčí řízení, v jehož průběhu byl vydán vykonávaný rozhodčí nálezu, bylo zahájeno v období od 1. 4. 2012 (účinnost novely č. 19/2012 Sb.) do 30. 11. 2016 (účinnost novely č. 258/2016 Sb.). Jak již bylo uvedeno výše, z důvodové zprávy k novele č. 19/2012 Sb. vyplývá, že se zákonodárce pokusil reagovat na rozhodnutí *Asturcom* změnou ustanovení § 35 RŘ. Zákon tedy nově definoval, jak má soud postupovat v případě, že účastník, vůči kterému se výkon

rozhodčího nálezu provádí, podá návrh na zastavení nařízeného výkonu rozhodnutí z důvodu neplatnosti (nepřiměřenosti) rozhodčí doložky, resp. rozšířil možnost podání návrhu na zastavení o nový důvod podle § 35 odst. 1 RŘ ve znění od 1. 4. 2012 do 30. 11. 2016 ve spojení s § 31 písm. b) RŘ.

Podle § 35 odst. 1 písm. b) RŘ ve znění od 1. 4. 2012 do 30. 11. 2016 může strana, proti níž byl soudem nařízen výkon rozhodčího nálezu, podat návrh na zastavení nařízeného výkonu rozhodnutí „kromě důvodů uvedených ve zvláštním předpise“ (zde zákon obsahuje odkaz na § 268 OSŘ) „i tehdy“, jestliže jsou důvody pro zrušení rozhodčího nálezu vydaného ve sporu ze spotřebitelské smlouvy podle § 31 písm. a) až f), h) nebo pokud jsou dány důvody podle § 31 písm. g) a rozhodčí nálezu neobsahuje poučení o právu podat návrh na jeho zrušení soudem. Podle § 31 písm. a) RŘ ve znění od 1. 4. 2012 do 30. 11. 2016 soud zruší rozhodčí nálezu, jestliže byl vydán ve věci, o níž nelze uzavřít platnou rozhodčí smlouvu, a podle § 31 písm. b) RŘ ve znění od 1. 4. 2012 do 30. 11. 2016 soud zruší rozhodčí nálezu, jestliže rozhodčí smlouva je z jiných důvodů neplatná, byla zrušena anebo se na dohodnutou věc nevztahuje.

Proto také pokud účastník, vůči kterému se provádí výkon rozhodčího nálezu, podá návrh na zastavení výkonu rozhodnutí (exekuce) z důvodu, že je rozhodčí doložka neplatná, neboť je nepřiměřená ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice Rady č. 93/13/EHS (resp. ve smyslu § 55 odst. 2 SOZ či § 1813 NOZ), je soud povinen postupovat podle § 35 odst. 2 RŘ ve znění od 1. 4. 2012 do 30. 11. 2016 a řízení o výkonu rozhodnutí (exekuční řízení) přerušit. Soud také nemá diskreční pravomoc k posouzení toho, zda následně povinnost k podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu ve smyslu § 35 odst. 2 RŘ ve znění od 1. 4. 2012 do 30. 11. 2016 do 30 dnů u příslušného soudu povinnému uložit, či nikoliv, a musí tak učinit.²² Pokud účastník, proti kterému se výkon rozhodčího nálezu vede, návrh na zrušení rozhodčího nálezu ve výše uvedené lhůtě nepodá, exekuční soud podle § 35 odst. 2 věta poslední RŘ v řízení o výkonu rozhodčího nálezu pokračuje.

¹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3712/2012, usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 3. 2016, sp. zn. 20 Cdo 1255/2015; HULMÁK, M. – TOMANČÁKOVÁ, B. Rozhodčí řízení jako vhodný prostředek řešení sporů mezi dodavatelem a spotřebitelem. *Obchodněprávní revue*, 2010, č. 7, str. 197.

²⁰ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 10. 4. 1984, sp. zn. C-14/83 *Sabine von Colson and Elisabeth Kamann v Land Nordrhein-Westfalen*.

²¹ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 14. 7. 1994, sp. zn. C-91/92 *Paola Faccini Dori v Recreb Srl.*; LISSE, L. K otázce tzv.

eurokonformního výkladu (obecně i zvláště ve vztahu k rozhodčím doložkám). *Obchodněprávní revue*, 2011, č. 2, str. 50.

²² Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 17. 4. 2003, č. j. 24 Cdo 692/2002-56, usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 5. 2016, sp. zn. 20 Cdo 864/2016; MIKULCOVÁ, L. Důsledky neplatné rozhodčí doložky ve spotřebitelských věcech pro exekuci. *Právní rozhledy*, 2014, č. 2, str. 55–56; MACKOVÁ, A. Zkoumání platnosti rozhodčí doložky ve vykonávacím řízení ve světle práva na soudní ochranu. *Bulletin advokacie*, 2016, č. 2, str. 37.

Z jazykového výkladu textu obsaženého v § 35 odst. 1 RŘ ve znění od 1. 4. 2012 do 30. 11. 2016, konkrétně ze slov „kromě“ a „i tehdy“, a ze skutečnosti, že novela provedená zákonem č. 19/2012 Sb. byla dle důvodové zprávy reakcí na rozhodnutí *Asturcom*, ovšem ve své podstatě vyplývá, že neplatnost rozhodčí smlouvy [§ 31 písm. b) RŘ], resp. nepřiměřenost rozhodčí doložky, není důvodem pro zastavení výkonu rozhodnutí (exekuce) podle § 268 OSŘ.²³ Z výše uvedeného vyplývá rovněž to, že zastavení exekuce *ex officio* podle § 269 odst. 1 OSŘ ve spojení s § 268 OSŘ pro nepřiměřenost rozhodčí doložky, na základě níž bylo zahájeno rozhodčí řízení v období od 1. 4. 2012 do 30. 11. 2016, není možné a že zastavení exekuce z tohoto důvodu lze dosáhnout pouze na návrh účastníka, proti kterému se výkon rozhodčího nálezu vede.²⁴ Opačný výklad, tj. že nepřiměřenost rozhodčí doložky má posuzovat exekuční soud *ex officio*, by měl totiž za následek, že by nepřiměřenost rozhodčí doložky byla posuzována v případě návrhu na výkon rozhodnutí (exekuce) exekučním soudem v rámci exekučního řízení a v případě návrhu na zastavení ze strany účastníka, proti kterému je výkon rozhodčího nálezu veden, jiným soudem nalézacím v rámci nalézacího řízení o návrhu na zrušení rozhodčího nálezu.

Z výše uvedeného tedy podle mého názoru vyplývá, že cíle směrnice Rady č. 93/13/EHS ve vztahu k nepřiměřeným rozhodčím doložkám v tomto období opět nebylo zcela dosaženo, resp. zákonná úprava neumožňovala přezkum rozhodčí doložky *ex officio* v rámci řízení o výkonu rozhodčího nálezu.

Od účinnosti novely č. 258/2016 Sb. problém posuzování nepřiměřených rozhodčích doložek odpadá, neboť byla možnost jejich sjednávání ve spotřebitelských smlouvách v § 2 odst. 1 RŘ zcela zrušena.

Závěr

Lze tedy zaujmout stanovisko, že do 31. 3. 2012 nebyla provedena dostatečná transpozice ani implementace směrnice Rady č. 93/13/EHS ve vztahu k přezkumu nepřiměřenosti rozhodčích doložek ve smyslu čl. 3 odst. 1 této směrnice v rámci vykonávacího řízení. Pokud bylo rozhodčí řízení zahájeno v tomto období, není možné z hlediska nepřiměřenosti rozhodčí doložku v rámci řízení o výkonu

rozhodčího nálezu přezkoumávat, neboť to právní úprava neumožňovala. V případě návrhu na zastavení exekuce (výkonu) rozhodčího nálezu, který byl vydán v rámci rozhodčího řízení zahájeného do 31. 3. 2012, z důvodu nepřiměřené rozhodčí doložky proto podle mého názoru nezbyvá exekučnímu soudu než takovýto návrh zamítnout.

Od 1. 4. 2012 byl tento stav novelou č. 19/2012 Sb. částečně, ovšem stále nedostatečně napraven, tj. nepřiměřenost rozhodčí doložky v řízení o výkonu rozhodčího nálezu bylo možné zkoumat pouze v případě, že účastník, proti kterému se vedl výkon rozhodčího nálezu, podal návrh na zastavení výkonu rozhodnutí (exekuce) z tohoto důvodu. Soud v případě, že byl takovýto návrh podán a že rozhodčí řízení bylo zahájeno v období od 1. 4. 2012 do 30. 11. 2016, podle § 35 odst. 2 RŘ řízení přerušil a vyzve účastníka, aby podal ve lhůtě 30 dnů u příslušného soudu žalobu na zrušení rozhodčího nálezu. Účastníkovi je tak přezkum nepřiměřenosti rozhodčí doložky v průběhu řízení o výkonu rozhodčího nálezu umožněn alespoň v rámci nalézacího řízení o návrhu na zrušení rozhodčího nálezu, ale ovšem pouze v případě, že je účastník dostatečně aktivní a návrh na zastavení výkonu rozhodčího nálezu z důvodu nepřiměřenosti rozhodčí doložky ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice Rady č. 93/13/EHS, tj. z důvodu podle § 31 písm. b) RŘ, podá.

Konečně novelou č. 258/2016 Sb. bylo ve své podstatě plně transpozice i implementace směrnice Rady č. 93/13/EHS ve vztahu k přezkumu nepřiměřenosti rozhodčích doložek v řízení o výkonu rozhodčího nálezu dosaženo, a to úplným zákazem rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách.

Z výše uvedeného proto vyplývá, že přestože délka transpoziční lhůty byla v čl. 10 odst. 1 směrnice Rady č. 93/13/EHS určena do 31. 12. 1994, a tudíž měla Česká republika cílů stanovených touto směrnicí dosáhnout do svého vstupu do Evropské unie, tj. do 1. 5. 2004, nepodařilo se zákonodárci těchto cílů co do přezkumu nepřiměřenosti rozhodčích doložek v řízení o výkonu rozhodčího nálezu do účinnosti novely č. 258/2016 Sb. dosáhnout. Pokusy o úpravu přezkumu rozhodčích doložek v řízení o výkonu rozhodčího nálezu vedly pouze ke zvýšení nepřehlednosti a složitosti právního řádu a k výše uvedeným výkladovým problémům, které jsou s ohledem na

²³ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. 2. vyd. Praha 2012, str. 1200–1201, MACKOVÁ, A., c. d., str. 38.

²⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 8. 2016, sp. zn. 20 Cdo 3194/2016.

stálý výkon rozhodčích nálezů vydaných na základě rozhodčích doložek uzavřených podle minulé právní úpravy nadále aktuální. Vzhledem k této skutečnosti hodnotím přijetí novely č. 258/2016 Sb. jako pozitivní, neboť bylo konečně dosaženo transpozice směrnice

Rady č. 93/13/EHS ohledně přezkumu rozhodčích doložek v řízení o výkonu rozhodčího nálezu z hlediska nepřiměřenosti, i když poněkud specifickým způsobem, tj. jejich úplným zákazem.

KNIŽNÍ TIP

Oceňování služebností: teorie a praxe

Jakub Hanák, Kristýna Kuhrová, Jan Sedláček

Přinášíme vám ucelenou publikaci zabývající se otázkou ocenění služebností, která byla vždy velmi citlivou záležitostí a na kterou existuje mnoho názorů a pohledů.

Snahou autorů je poskytnout všem subjektům (zejména pracovníkům územně samosprávných celků, organizačních složek státu a energetických společností), kteří budou uzavírat smlouvu o zřízení služebnosti, vodítka pro určení náhrady, kterou vyplatí povinný oprávněnému.

Vlastníkům pozemků, na nichž má být zřízena služebnost dobrovolně i proti jejich vůli, autoři nabízejí průvodce, který jim umožní se rozhodnout, zda je předložená nabídka akceptovatelná, či nikoliv.

Právníkům tato publikace umožní lépe se zorientovat v ocenění služebnosti ve znaleckém posudku, odpoví zároveň na otázku, kterých náležitostí si při poskytování právní pomoci klientům mají nejčastěji všimnout.

Znalcům, kteří sehrávají při ocenění služebností nenápadnou, ale nezastupitelnou úlohu, dává tato publikace k dispozici přehledný teoretický základ pro oceňování služebností.

Cílem příručky je tedy poskytnout rychlý přehled, kontext a návod možného postupu díky modelovým příkladům, které představují možné způsoby ocenění nejčastějších druhů služebností.

Objednat můžete na obchod.wolterskluwer.cz